

*Ústav klasických studií Filozofické fakulty
Masarykovy univerzity v Brně,
Česká společnost novořeckých studií*

si Vás dovolují pozvat na přednášku, kterou pronese řecky

Dr. Tudor Dinu

z katedry klasických studií Filologické fakulty univerzity v Bukurešti

na téma

**Pobyzantský epos mezi politickou propagandou a literární
fikcí**

**Básně Stavrina a Georgia Palamidise o rumunském knížeti
Michalu Statečném**

Přednáška se bude konat

ve čtvrtek 8. listopadu 2007 v 16.40 hodin

na

*Filozofické fakultě Masarykovy univerzity
Arna Nováka 1,
budova C, 3. poschodí, posluchárna č. C 43*

*Kateřina Loudová,
vedoucí Ústavu klasických studií*

*Aikaterini Franc-Sgourdeou,
předsedkyně České společnosti novořeckých studií*

*Ινστιτούτο Κλασικών Σπουδών
της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Μάσσαρχ
Τσεχική Εταιρεία Νεοελληνικών Σπουδών*

σας προσκαλούν στη διάλεξη

του κ. Tudor Dinu

*από το Ινστιτούτο Κλασικών Σπουδών της Φιλολογικής Σχολής του
Πανεπιστημίου στο Βουκουρέστι*

με θέμα

**Το μεταβυζαντινό έπος μεταξύ πολιτικής προπαγάνδας και
λογοτεχνικής μυθοπλασίας**

**Τα ποιήματα του Σταυρινού και του Γεωργίου Παλαμήδη περί του
Ρουμάνου ηγεμόνα Μιχαήλ του Γενναίου**

την Πέμπτη, 8 Νοεμβρίου 2007, ώρα 16.40

*στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Μάσσαρχ
οδός Arna Nováka 1,
κτίριο C, 3ος όροφος, αίθουσα αρ. C 43*

Kateřina Loudová

Προϊσταμένη του Ινστιτούτου Κλασικών Σπουδών

Αικατερίνη Σγουρδαίου

Πρόεδρος της Τσεχικής Εταιρείας Νεοελληνικών Σπουδών

ΤΟ ΜΕΤΑΒΥΖΑΝΤΙΝΟ ΕΠΟΣ ΜΕΤΑΞΥ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑΣ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΜΥΘΟΠΛΑΣΙΑΣ

ΤΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΣΤΑΥΡΙΝΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΑΛΑΜΗΔΗ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΡΟΥΜΑΝΟΥ ΗΓΕΜΟΝΑ ΜΙΧΑΗΛ ΤΟΥ ΓΕΝΝΑΙΟΥ

του TUDOR DINU

Η Άλωση της Κωνσταντινούπολης (1453) είχε ολέθριες συνέπειες και σε πνευματικό επίπεδο, προκαλώντας στα Τουρκοκρατούμενα εδάφη την λογοτεχνική δημιουργία να παύσει πλήρως ή να είναι σποραδική και χαμηλής αξίας για τουλάχιστον έναν αιώνα. Με αυτό τον τρόπο μέχρι το 1600 ο υπόδουλος Ελληνισμός δημιούργησε μόνο έναν πολύ περιορισμένο αριθμό έργων (το χρονικό του Θεοδοσίου Ζυγομαλά, τα αυλικά ποιήματα του Γεωργίου Αιτωλού, το ταξιδιωτικό ημερολόγιο του Αρσενίου Ελασσόνος) και, πριν απ' όλα, δεν βρήκε ειδοποιούς αξίες και σύγχρονους ήρωες, οι οποίοι να τον αντιπροσωπεύσουν και να τον δικαιολογήσουν.

Η αναζήτηση των Ελλήνων λογοτεχνών εκείνης της περιόδου επεκτάθηκε αναγκαία και εκτός της Ελλάδας, στον ορθόδοξο κόσμο, όπου ένας ευσεβής βοεβόδας, επικεφαλής μιας μικρής ηγεμονίας, είχε τολμήσει να ξεγερωθεί κατά των Τούρκων, πραγματοποιώντας επιδρομές επί του ίδιου του εδάφους της αυτοκρατορίας και εξευτελίζοντας τα οθωμανικά στρατεύματα αποσταλμένα να τον τιμωρήσουν με επικεφαλής το μεγάλο βεζίρη. Επιπλέον, αυτός ο ηγεμόνας είχε δίπλα του και Έλληνες μισθοφόρους, οι οποίοι συμμετείχαν με γενναιότητα στο μεγάλο αγώνα κατά των απίστων. Συνέτρεχαν, λοιπόν, όλες οι προϋποθέσεις για να αναδυθεί ένας νέος ήρωας της σκλαβωμένης Ελλάδας, τέλειο παράδειγμα για ολόκληρο το ελληνικό κόσμο, ο οποίος δεν έπαυε να τρέφει την ελπίδα της ανατίναξης του οθωμανικού ζυγού. Τον Ρουμάνο Μιχαήλ το Γενναίο (1593-1601) τον ασπάζτηκαν συνεπώς χωρίς δισταγμό ως γνήσιο τέκνο του Ελληνικού Έθνους τόσο οι ανώνυμοι ραψωδοί, οι οποίοι διαβίβασαν αδιάλειπτα από στόμα σε στόμα μέχρι τις αρχές του XX-ου αιώνα τα ανδραγαθήματα του, όσο και επώνυμοι ποιητές όπως ο Κρητικός Γεώργιος Παλαμής και ο Ηπειρώτης Σταυρινός, το έργο του οποίου γνώρισε πολυάριθμες αλλεπάλληλες εκδόσεις, αποτελώντας ένα από τα *ευπώλητα* της Τουρκοκρατίας. Χάρη στο Μιχαήλ το Γενναίο, η υπόδουλη Ελλάδα απόκτησε ένα σύγχρονο έπος, το οποίο, παρόλο που δεν υψώθηκε από καθαρά αντικειμενικούς λόγους στο επίπεδο του αντίστοιχου αρχαίου και βυζαντινού, είχε τουλάχιστο το προσόν να αναπτέρωσει τον αγώνα κατά των Οθωμανών, τροφοδοτώντας την πεποίθηση ότι οι Τούρκοι δεν ήταν αήττητοι. Αξιολογημένη απόλυτα με την αυστηρότητα του σύγχρονου κριτικού ματιού, η ποίηση του Σταυρινού και του Παλαμής δε δρέπει τις δάφνες που της αντιστοιχούν. Αν όμως την εξετάσουμε κάτω από μια ιστορική προοπτική, αυτή μας αποκαλύπτει τη σχετική αξία της, ανώτερη πολλών παρόμοιων δημιουργιών της εποχής.

Συνεπώς, ο στόχος μας στο παρόν σύγγραμμα να επισημάνουμε ποια είναι τα σημεία ενδιαφέροντος τους τόσο από ιστορική, όσο και από λογοτεχνική και γλωσσική άποψη.

POBYZANTSKÝ EPOS MEZI POLITICKOU PROPAGANDOU A LITERÁRNÍ FIKCÍ

BÁSNĚ STAVRINA A GEORGIA PALAMIDISE O RUMUNSKÉM KNÍŽE MICHALU STATEČNÉM

TUDOR DINU

Dobytí Konstantinopole (1453) mělo ničivé následky i v rovině intelektuální – v oblastech ovládaných Turky literární produkce minimálně na jedno století buď zcela vymizela, nebo byla sporadická a měla nízkou hodnotu. Do roku 1600 tak porážení Řekové vytvořili jen velmi omezený počet děl (kronika Theodosia Zygomalase, dvorské básně Georgia Etoła, cestovatelský deník Arsenia Elassona). Především se však nenašly hodnoty a soudobí hrdinové, kteří by Řeky reprezentovali a ospravedlňovali.

Pátrání po řeckých spisovatelích této doby se nutně rozšiřuje přes hranice vlastního Řecka, do ortodoxního světa. Tam se jeden zbožný vládce malého knížectví odvážil postavit proti Turkům, podnikal útoky dokonce na území samotné osmanské říše a porážel osmanské vojenské oddíly vyslané v čele s velkovezírem, aby jej potrestaly. Tento vévoda měl navíc na své straně i řecké žoldnéře, kteří se statečně účastnili velkého zápasu proti nevěřícím.

Tak se sešly všechny předpoklady pro zrod nového hrdiny ztročeného Řecka, dokonalého příkladu pro celý řecký svět, který stále živil naději na setřesení tureckého jha. Rumunského Michala Statečného (1593-1601) si jako skutečného syna řeckého národa bez váhání přisvojili jak anonymní rapsódové, kteří bez přestávký tradovali až do začátku 20. století jeho statečné činy, tak i básníci, jejich jména známe, jako byl Kréťan Georgios Palamidis či Stavrinós z Epiru. Stavrinovo dílo bylo vydáváno znovu a znovu a stalo se jedním z bestsellerů období turkocracie. Díky Michalu Statečnému tak porobené Recko získalo současný epos, který sice nebyl na úrovni eposu antického a byzantského pozvednut z čistě objektivních důvodů, ale měl alespoň tu přednost, že povzbuzoval porobené v boji proti Osmanům a popíral tezi o neporazitelnosti Turků. Budeme-li hodnotit poezii Stavrina a Palamidise s přísností současné literární kritiky, neskldí takové vavříny, jakých se dočkala ve své době. Budeme-li ji však posuzovat z hlediska historického, ukáže nám svoji relativní cenu, vyšší, než byla hodnota mnohých podobných dobových výtvorů

Cílem naší přednášky bude tedy upozornit na pozoruhodné znaky těchto děl jak z historického, tak z literárního a jazykového hlediska.